Valiokunnan lausunto MmVL 1/2018 vp– E 106/2017 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018 (E 106/2017 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtioneuvoston selvityksestä. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle 1.3.2018 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- EU-erityisasiantuntija Hannele Timonen, valtioneuvoston kanslia
- maatalousneuvos Kari Valonen, maa- ja metsätalousministeriö
- professori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- johtaja Simo Tiainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- metsäjohtaja Tomi Salo, Metsäteollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Soilfood Oy

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Vaikuttamisstrategiassa linjataan sekä valtioneuvoston kantoja käynnissä oleviin että alustavia kantoja tiedossa oleviin keskeisiin tuleviin aloitteisiin.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Vuoden 2018 EU-vaikuttamisessa valiokunnan toimialan kannalta keskeisimpiä kysymyksiä ovat EU:n tuleva monivuotinen rahoituskehys, EU:n tuleva maatalouspolitiikka, elintarvikeket-

jun toimivuuden parantaminen sekä EU:n biotalousstrategian päivitys ja vireillä olevat metsäasiat. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi ottaa entistäkin aktiivisemman roolin EU-vaikuttamisessa ja suuntaa vaikuttamista vuoden 2018 aikana jo vuoden 2019 jälkipuoliskolle ajoittuvaan puheenjohtajakauteen.

Valiokunta toteaa, että EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen liittyvät kysymykset nivoutuvat kiinteästi yhteen EU:n tulevaan maatalouspolitiikkaan. Rahoituskehyksissä kyse on ennen kaikkea EU:n budjettirahoituksen kokonaismäärästä ja sen kohdentamisesta eri tarkoituksiin. Tuleva rahoituskehyskausi ajoittunee vuosille 2021—2026. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että maatalouspolitiikan ja monivuotisen rahoituskehyksen neuvottelut joudutaan käymään samaan aikaan Brexit-neuvottelujen kanssa. Iso-Britannia on sekä EU:n että yhteisen maatalouspolitiikan nettomaksaja, joten maan eroaminen unionista aiheuttaa painetta ennestään lujilla olevaa EU:n talousarviota kohtaan.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomen suhteellista maksuosuutta lisäämättä huolehditaan riittävästä rahoituskehyksestä, jotta muun ohella maatalouden ja maaseudun tavoitteet voivat toteutua mahdollisimman hyvin. Suomen tulee tavoitella maatalouden osalta mahdollisimman suurta saantoa, sillä luonnonolosuhteet maatalouden harjoittamiselle ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenmaihin. Maataloustuotannon tulee voida jatkua EU:n kaikilla alueilla mukaan lukien epäsuotuisat alueet. Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomi tarvitsevat jatkossakin EU:n koheesiorahoitusta. Maaseudun kehittämisrahoituksella on suuri merkitys Suomen nettomaksuasemaan saantomme ylittäessä selvästi maksuosuutemme.

Strategian mukaisesti valiokunta korostaa, että EU:ssa on jatkettava työtä paremman sääntelyn edistämiseksi. EU-sääntelyn tulee tukea kilpailukykyä, talouskasvua ja työllisyyttä sekä edistää suomalaisten yritysten kansainvälisiä toimintaedellytyksiä. Sääntelyn tulee keskittyä olennaisiin kysymyksiin ja olla nykyistä kevyempää, tarkoituksenmukaisempaa ja selkeämpää. Erityisesti sääntelystä aiheutuviin kustannuksiin ja hallinnolliseen taakkaan on kiinnitettävä voimakkaasti huomiota.

EU-sääntelyn kokonaistaakkaa tulee keventää etenkin raskaimmilla sääntelyaloilla, kuten maataloudessa. Sääntelyä tulee arvioida tästä näkökulmasta alkaen sen valmistelusta aina täytäntöönpano-, soveltamis- ja jälkiarviointivaiheeseen. Tavoitteena tulee olla EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanon ja sääntelyn huomattava yksinkertaistaminen. Tähän kuuluvat mm. täydentävien ehtojen sisällön ja prosessin muuttaminen, tukioikeuksista luopuminen, valvonta- ja seuraamusjärjestelmien yhtenäistäminen ja riskikartoituksen perusteella paikan päällä tehtävien valvontojen kohtuullistaminen. Näiden toimenpiteiden tulee helpottaa maatalousyrittäjien arkea vähentäen hallinnollista taakkaa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että komissio on vaihtumassa vuonna 2019, mistä seuraa tehtäväkiertoja sekä uuden komission työohjelman mukanaan tuomia muutoksia. Vuoden 2018 aikana tulee sen vuoksi tehdä selkeitä panostuksia suomalaisten virkamiesten saamiseksi EU:n tärkeisiin tehtäviin ja kansallisiksi asiantuntijoiksi komissioon, mikä osaltaan tehostaa ennakoivaa vaikuttamista tulevaisuudessa.

Kiinnittäen huomiota selvityksen antamisen myöhäiseen ajankohtaan valiokunta korostaa sitä, että EU-vaikuttamisstrategiat tulee tulosten varmistamiseksi laatia riittävän ajoissa.

EU:n maatalouspolitiikka

Komissio julkaisi marraskuussa 2017 tiedonannon yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta. Suunnitelmansa mukaan komissio aikoo antaa asiaan liittyvät säännösehdotuksensa keväällä 2018. Valiokunta pitää välttämättömänä, että yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksella on keskeinen asema Suomen EU-vaikuttamisessa. EU:lla tulee olla nykyistä yksinkertaisempi maatalouspolitiikka, joka kannustaa vastuulliseen tuotantoon ja mahdollistaa maataloustuotannon kaikilla alueilla. Erityistä huomiota on kiinnitettävä nuoriin tuottajiin ja maaseudun elinvoimaan.

Komissio esittää mainitussa tiedonannossaan vastuun siirtämistä jäsenmaille yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamisessa. EU:ssa hyväksyttäisiin periaatteet ja isot linjaukset, ja jäsenmaat toteuttaisivat sen jälkeen toimeenpanon omien tarpeidensa pohjalta. Jäsenmaakohtainen strateginen suunnitelma (kattaa molemmat pilarit) hyväksyttäisiin yhteistyössä komission kanssa. Suunnitelma sisältää maakohtaiset tavoitteet ja saavutettavat tulokset. Suomen osalta tulee erityisesti huolehtia siitä, että mahdollistetaan nykytasoiset kansalliset tulotukijärjestelmät, Etelä-Suomen tuotantoon sidotut tuet, sokerijuurikkaan kansallinen tuki ja myös lomitus- sekä varhaiseläkejärjestelmät. Valiokunta korostaa, että tuotantoon sidottuja tukia tulee voida hyödyntää nykyistä laajemmin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toteutuessaan uudistus tuo Suomen hallitukselle huomattavasti nykyistä enemmän vastuuta maatalouspolitiikan toimenpiteiden suunnitteluun sekä ennen kaikkea vastuun politiikkaan liittyvän hallinnon yksinkertaistamisesta, joka on jo edellä nostettu esiin. Valiokunnassa on parhaillaan käsiteltävänä edellä mainittu tiedonanto (E 122/2017 vp). Valiokunta tulee asiasta myöhemmin annettavassa lausunnossaan ottamaan tiedonantoon yksityiskohtaisesti kantaa.

Valiokunta toteaa, että ruokaketjun toimivuus on Suomessa erityisen ongelmallinen mm. keskittyneen kaupan vuoksi. Puutteet elintarvikeketjun toimivuudessa on ollut suuri poliittinen kysymys myös EU:ssa jo vuosien ajan. Asian merkitys korostui koettujen maatalouden markkinakriisien seurauksena. Omnibus-säännösten käsittelyn myötä maatalouslainsäädännön ja kilpailulainsäädännön rajapintaa on tarkennettu ja erityisesti tuottajaorganisaatioiden ja sektoriorganisaatioiden mahdollisuuksia hintayhteistyöhön on selkeytetty osana tuottajien markkina-aseman parantamishankkeita. Nyt komissio aikoo antaa asiasta lainsäädäntöehdotuksia vuoden 2018 alkupuolella. Puheenjohtajamaa Bulgaria on myös työohjelmassaan kiinnittänyt huomiota epäreiluihin kauppatapoihin. EU-vaikuttamisstrategiassa elintarvikeketjun toiminta -asiakohtaa käsitellään kuitenkin varsin suppeasti. Valiokunta pitää välttämättömänä, että asia nostetaan keskeiselle sijalle Suomen vaikuttamistyössä. EU:ssa tarvitaan vähimmäisvaatimukset sisältävä EU-direktiivi, jossa edellytetään jäsenmailta lainsäädäntötoimia.

Valiokunta pitää myös välttämättömänä vaikuttamista ruoan alkuperätiedon selkeyden ja saatavuuden parantamiseksi. Kuluttajat pitävät elintarvikkeiden alkuperätietoja erittäin tärkeinä. Valiokunta korostaa suomalaisen ruoan tuotannon vahvuuksia, joita ovat erityisesti ympäristön huomioon ottaminen ja eettisyys. Kilpailutilannetta vääristävien kustannusten vuoksi on tärkeää, että näiltä osin kaikkien EU-maiden tuotannon taso nostetaan Suomen tasolle.

Viitaten jäljempänä todettavaan valiokunta korostaa, että maatalousbiomassojen osalta on ehdottomasti varmistettava, että jatkossakin Suomen pelloilla ja erityisesti eloperäisillä pelloilla (multa- ja turvepellot) tuotettu biomassa katsotaan kestäväksi eivätkä maatalousbiomassoja koskevat kestävyyskriteerit aiheuta lisääntyvää hallinnollista taakkaa maataloussektorille. Tulee kehittää kustannustehokkaita viljelymenetelmiä, joilla hiilensidontaa maaperään voidaan lisätä.

Biotalous ja metsäasiat

Vireillä olevien metsäasioiden osalta valiokunta pitää tärkeänä, että kolmikantaneuvotteluvaiheessa oleva LULUCF-asetus viedään loppuun saavutettujen poliittisten kompromissien mukaisena. Erityisen tärkeä kysymys Suomelle on kevään aikana alkavat kolmikantaneuvottelut liittyen säännösehdotuksiin uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energiakäytön edistämisestä (RED II). Biomassan kestävyyskriteereitä koskevat linjaukset on toteutettava neuvoston kannan mukaisesti tieteellisiä johtopäätöksiä seuraten.

Valiokunta toteaa, että vuoden 2018 aikana EU:n biotalousstrategia sekä siihen liittyvä toimintasuunnitelma päivitetään. Komissiolta odotetaan esitystä uudesta biotalousstrategiasta kevään 2018 aikana. Suomen kannalta on erityisen tärkeää, että fossiilitalouden sijaan biotalouden merkitys ymmärretään EU:n kasvun ja työllisyyden veturina. Suomen kansallisen biotalousstrategian mukaisesti EU:n tulevaan biotalousstrategiaan on sisällytettävä muutakin kuin tutkimustoiminta ja innovaatiot. Suomen tulee nostaa bio- ja kiertotalous yhdeksi keskeiseksi painopistealueeksi biotalousstrategiaa uudistettaessa.

EU:n tulevan biotalousstrategian toimenpiteiden on huomioitava paremmin koko biotalouden arvoketju tuottajista lähtien. On tärkeää ymmärtää biotalous kokonaisuutena, johon kuuluvat erilaisten biomassavarantojen kestävä hyödyntäminen, varantojen tuottokyvystä huolehtiminen sekä hyödynnettävien biomassojen mahdollisimman resurssitehokas ja monipuolinen käyttö ruoan, biopohjaisten tuotteiden ja energian tuotantoon. Ruoantuotanto on biotalouden ytimessä, ja biomassoihin tulevaisuudessa kohdistuvan kysynnän kasvaessa on tärkeää varmistaa raaka-aineiden saatavuus ruoantuotantoon. Tämä on tärkeää myös EU:n ja Suomen huoltovarmuuden kannalta.

Metsäbiomassan ja puurakentamisen tärkeys on Suomen kannalta avainasemassa. Valiokunta korostaakin, että Suomella on merkittävää osaamista ja kasvun edellytyksiä tältä osin sekä siten mahdollisuuksia olla jatkossakin johtava maa puun käyttämisessä erilaisiin käyttötarkoituksiin. Suomen tulee korostaa biotaloutta, jossa puuta jalostetaan resurssitehokkaasti ja vastuullisesti ja jossa puupohjaisilla tuotteilla ja kuluttajaratkaisuilla korvataan uusiutumattomien luonnonvarojen ja fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja pienennetään niiden aiheuttamia haittoja ilmastolle, vesiekosysteemeille ja monimuotoisuudelle.

EU:n tulee jatkossa kiinnittää enemmän huomiota omavaraisuuteen myös energian ja raaka-aineiden suhteen. Omavaraisuuskysymyksissä on selvemmin korostettava uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä osana kierto- ja biotaloutta, sillä ne tuovat mukanaan myös ilmasto- ja energiaratkaisuja. Valiokunta katsoo, että bio- ja kiertotalouden koherenssia tulee lisätä.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2018 vp

Komission on tarkoitus viedä päätökseen vuonna 2015 julkaistun kiertotalouden toimintasuunnitelman toimenpiteet vuoden 2018 aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että maataloudessa muun ohella ravinteiden kierrätystä ja biokaasujen hyödyntämistä edistetään. Metsätaloudessa puusta jalostetut moninaiset tuotteet ja metsäteollisuuden uudet innovaatiot ovat merkittävä mahdollisuus vähennettäessä fossiilisista raaka-aineista tuotettujen materiaalien käyttöä ja niiden ympäristöhaittoja. Biopohjaisessa kiertotaloudessa metsistä saatavien luonnonvarojen ja palveluiden arvo säilyy talouden kierrossa mahdollisimman pitkään.

Valiokunta korostaa, että Suomen tulee vaikuttaa EU-lannoitevalmisasetuksen jatkovalmisteluun, jotta hallitusohjelmaan kirjattua ravinteiden kierrätystä voidaan edistää täysimääräisesti. Metsätalouden osalta on tärkeää, että Suomessa jo nyt laajasti käytössä olevat metsäteollisuuden sivuvirroista jalostetut lannoitevalmisteet saadaan viipymättä myös EU-asetuksen soveltamisalaan.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että maatalouspolitiikan uudistamista koskevassa jatkovalmistelussa Suomi varmistaa, että metsiin kohdistuvia kannusteita voidaan tulevalla ohjelmakaudella ohjata toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on metsätalouden taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden ja myös resurssitehokkuuden edistäminen. Kannustejärjestelmän tulee mahdollistaa aktiivinen ja oikea-aikainen metsien hoito, joka on myös hyvää ja pitkäjänteistä ilmastopolitiikkaa. Samoin järjestelmällä pitää aktivoida metsänomistajia metsäluonnon monimuotoisuuden edistämiseen talousmetsän luonnonhoidon keinoin.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että Suomen suora vienti Isoon-Britanniaan on metsäteollisuuspainotteista. Sektorin osuus Suomen tavaraviennistä Isoon-Britanniaan oli vuonna 2016 noin 39 prosenttia. Riippumatta tulevan sopimuksen muodosta ja sovellettavista tullitariffeista, tullimuodollisuudet tulevat hankaloittamaan tavarakauppaa EU:n ja Ison-Britannian välillä. Suomen metsätalouden näkökulmasta onkin erittäin tärkeää, että alan tuotteiden viennin edellytykset Isoon-Britanniaan pystytään varmistamaan vakaasti ja kilpailukykyisesti myös Brexitin jälkeisessä ajassa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsäasiohin liittyvä vaikuttaminen ei ole saanut strategiassa riittävää huomiota korostaen kuitenkin samalla sitä, että varsinaisen metsäpolitiikan tulee säilyä kansallisena.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 23.2.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius